

**Davorka, Mila i Elza Brusić – biografske crtice
uz knjigu *Svetojelenske štorije*
Centar za kulturu *Dr. Ivan Kostrenčić*. Crikvenica, 2016.**

Sanja Škrgatić

Pred par godina objavljena je knjiga *Svetojelenske štorije* posvećena stanovnicima Dramlja, odnosno stare Svete Jelene. Knjiga je objavljena u okviru Biblioteke *Cirkul* Centra za kulturu *Dr. Ivan Kostrenčić* na poticaj Mjesnog odbora Dramalj koji je dugo vremena čuvao rukopise triju Svetojelenki iz obitelji Brusić – Elze Blažić Brusić i njenih kćeri, mlađe Davorke i starije Milojke.

Pripremajući knjigu za objavu pokušavala sam stupiti u kontakt s nekom od autorica, ali mi nitko u Dramlju ni u Rijeci nije znao pomoći nekim podatkom o njima, brojem telefona ili me usmjeriti na neku adresu. Jedino sam uspjela doznati da su se Davorka i Milojka školovale u Rijeci ta da je Milojka svoj radni vijek provela u OŠ Gornja Vežica u Rijeci, gdje je kao nastavnica hrvatskoga jezika i razredne nastave dočekala mirovinu 1992. godine. Bilo je to premalo podataka da bi čitatelji knjige mogli steći dojam o njenim autoricama.

Postojala je nada da će se na promociji knjige u listopadu 2019. naći netko tko zna više o njima ali se to nije dogodilo. Tako je prošlo još par godina, a onda me jednoga dana početkom prosinca 2020. iznenadila e-mail poruka. Javila se jedna od autorica, Milojka Brusić i njena kćer Meri Minić koje su mi pomalo prijekorno napisale da nitko nije obavijestio obitelj o promociji niti da se knjiga uopće priprema. Tako se na kraju ipak sve razjasnilo i konačno sam mogla malo rasvijetliti životopise triju žena čije sam tekstove prvi puta dobila još 2006. godine.

Dogovorile smo se da ćemo u Vinodolskom zborniku objaviti njihove životopise te mi je u siječnju 2021. Milojka Brusić poslala sljedeći tekst:

Niša je cijela obitelj imala smisla za kreativnost. Ljubav za ručni rad. Od none koja je izrađivala papuče u ono doba po kalupu, u nedostatku cipela za djecu, do unuka koje su izrađivale razne predmete za osobnu upotrebu.

Posebna je ljubav prema pisanoj riječi.

Elzino čitanja komadića novina koje je dobivala 'kod butigera kupujući sapun' te pisanja stihova kojima je iskazivala osjećaje u teškim ratnim i poratnim godinama punim siromaštva.

Elza je lijepo pjevala pa je kao mlada bila u crkvenom zboru, a s njenim sopranom i Davorkinim altom često se čula pjesma iz našeg skromnog stana u Karlovcu.

Dolaskom u Rijeku Davorka se učlanila u nekoliko pjevačkih zborova i pisala je za 'Čakavsku besedu' – prilog Novog lista.

Milojka je kreativnost usmjerila prema svojim đacima pišući za njih priče, pjesmice i igrokaze. Također je pisala za 'Čakavsku besedu' Novog lista i za časopis 'Čakavska beseda' Društva primorskih čakavaca.

Kroz godine slušale smo mamine priče o životu u Svetoj Jeleni koje je ona s puno ljubavi i čežnje pričala jer ju je, na žalost, život odnio daleko od rodnog kraja. Nas je to zabavljalo, a Milojka je sve zapisala i sačuvala.

Mlada Elza Blažić (desno) sa sestrom Vilmom. Izvor: Obiteljski arhiv Meri Minić, rođene Brusić.

18-godišnja Elza Blažić snimljena 1933. u Rijeci. Izvor: Obiteljski arhiv Meri Minić, rođene Brusić.

Elizabet, Elza Brusić rođena je 1915. u Svetoj Jeleni od majke Ane rođene Car i oca Ivana Blažića iz sela Blažići u Svetoj Jeleni. Završila je pet razreda tadašnje osnovne škole i kao najstarije dijete od još troje braće rano je napustila obiteljski dom i otišla k rodbini u Zagreb. Tamo je izučila strojni vez i svojim radom je financijski pomagala obitelji. Udala se za Franju Brusića iz Vrbnika na Krku. Ratne godine provela je u raznim mjestima Hrvatske, od Slavonskog Broda do Zagreba i Damlja, a 1947 odlazi s troje djece u Karlovac gdje joj je suprug bio zaposlen kao kuhar. Radila je kao službenica na nekoliko radnih mjesta i nakon umirovljenja 1968. preselila se u Rijeku gdje je njena najstarija kći Milojka dobila mjesto učiteljice u školi. Preminula je u Rijeci 1982.

Milojka, Mila Brusić rođena je u Rijeci 1936. Zbog ratnih događanja prvi razred osnovne škole upisala je u Slavonskom Brodu, drugi razred završava u Zagrebu, a treći i četvrti u Damlju. U Karlovcu je, nakon tadašnje sedmoljetke, završila najprije srednju učiteljsku školu a nešto kasnije i Pedagošku akademiju. Radila je u nekoliko manjih škola u okolici Karlovca, a 1968. dobila je posao u Rijeci gdje od tada stalno boravi. U mirovinu je otišla 1992. iz škole Gornja Vežica.

Davorka Brusić rođena je u Rijeci 1937. Osnovnu školu započela je u Damlju te je sedmoljetku nastavila i završila u Karlovcu, gdje je završila i srednju ekonomsku školu. Zaposlila se u Privrednoj komori Karlovac, osnovala obitelj i ima dvoje djece. Preselila je 1973. na otok Krk, a 2002. u Rijeku, gdje je preminula 2020.

Premda su u Damlju uspomene na ove tri žene ostale žive tek u nejasnim sjećanjima ponekog starijeg Dramaljca, njihovi rukopisi, igrom slučaja, sačuvali su se baš u Damlju. Razlog tome možda je upravo emotivna obojenost tih zapisa koji oživljavaju slike nekog ne tako davnog vremena u kojem su se djeca igrala kamenčićima, grančicama, komadićima starih novina i krhotinama razbijenih tanjura, puštajući mašti na volju da od svega toga stvori čarobne igračke. Onaj tko je imao u džepu par špekula ili krpenu lutku imao je pravo dječje bogatstvo, a dvije do tri frigane ribe i malo palente na stolu bile su znak blagostanja obitelji.

Elza, Mila i Davorka Brusić pisale su za svoju dušu i vjerojatno za vrlo uski krug bliskih osoba pritom ne sluteći da će se jednoga dana te bilješke objaviti i postati dostupne širem čitateljstvu. U rasponu od intimnih, gotovo dnevničkih razmišljanja do dječjih pjesmica i školskih igrokaza – ove tri žene zabilježile su priče tegobnog života jednoga vremena, ali i vesele trenutke uvijek čarobnoga, zaigranog djetinjstva.

Elza na radnom mjestu u Karlovcu 1955. Izvor: Obiteljski arhiv Meri Minić, rođene Brusić.

Davorka Brusić. Izvor: Obiteljski arhiv Meri Minić, rođene Brusić.

Mila Brusić. Izvor: Obiteljski arhiv Meri Minić, rođene Brusić.

Knjiga se sastoji od pet autorskih cjelina od kojih tri sadrže kratke eseje i sjećanja triju autorica, te niz proznih tekstova iz usmene predaje Dramaljaca – od dječjih pjesmica i brojlica do šala i anegdota. Dvije tematske cjeline posvećene su djeci: jedna govori o dječjim igrama iz razdoblja 50-ih godina prošloga stoljeća, a druga sadrži nekoliko scenskih igara napisanih za učenike osnovne škole. Svi tekstovi pisani su čakavicom, pretežito dramaljskom, i odražavaju živi, svakodnevni govor.

Dimljak

Dica su se sakako igrala, a najraje su delala dešpeti susedan. Tako j zgora naše kuće bil tarac po kon su tancali i natezali se – ki je jači. Martin je bil najveći, pa su ga se si bali.

Našoj materi se j vraćal po buri dim zi šparheta, ma se j vraćal va sakoj kući. Ali da se vraća po lipon vrimenu, to ni za verovat! Kišuć i kašljuć zišla bi na štirnu i zijala: – Prokljeti dimljak! Se ga streli ubile! Badava čistin roli.

Stric Andra ju j umiril: – Valjda ti j Ane nič va dimljaku. Pošalji ko veće dite na krov da pogljeda ča j to.

Na krov je šal baš Martin. Valje je prišal i rekal: – Niki van je za dešpet lonac zamotal starimi vrićami i još nahital puno krp. Se je to zatukal va dimljak. Sad san znel lonac i se krpi!

– Vrag te zel, dešpetljivče – jadila se j mat, – to si bil ti, niki drugi! – i hitila je drvo za njin.

Martin je pobigal smijuć se.

Crtica Milojke, Mile Brusić
iz knjige *Svetojelske štorije*

